

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 416

**Współczesne problemy ekonomiczne.
Rozwój zrównoważony w wymiarze
globalnym i europejskim**



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)



© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-561-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Bernadeta Baran: Idea zielonej gospodarki w UE a perspektywy rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce / The idea of green economy in the EU vs. perspectives of renewable energy development in Poland.....	9
Beata Będzik: Ważkość kapitału społecznego w kształtowaniu spójności społecznej / Validity of social capital in shaping social cohesion.....	17
Jan Borowiec: Wzrost gospodarczy a zmiany w spójności gospodarczej i społecznej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej / Economic growth vs. changes in the economic and social cohesion in Central and Eastern European countries.....	26
Jarosław Czaja: Euroizacja jako skutek spowolnienia integracji monetarnej w Unii Europejskiej / Euroization as an effect of slower monetary integration in the European Union.....	36
Mariusz Czupich: Spójność społeczna w wybranych krajach Unii Europejskiej / Social cohesion in selected countries of the European Union.....	44
Małgorzata Dziembała: Rozwój transgranicznych systemów innowacji w dobie globalizacji – przykład regionu Venlo-Niederrhein / Cross-border innovation systems development in a globalizing world – the Venlo-Niederrhein example.....	53
Joanna Jahn: Eksport wyrobów wysokiej techniki w Unii Europejskiej / Export of high tech in the European Union.....	65
Urszula Kalina-Prasznic: Reformy emerytalne a polityka spójności ekonomicznej / Pension reforms vs. cohesion policy.....	75
Maria Kola-Bezka: Zmiany pozycji konkurencyjnej regionów NUTS 3 w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 2000–2012 / Changes in the competitive position of nuts 3 regions in Central and Eastern Europe in 2000-2012.....	83
Agnieszka Kwarcińska: Międzynarodowe inicjatywy normatywne w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) jako wyraz działań na rzecz zrównoważonego rozwoju / International normative initiatives in corporate social responsibility (CSR) as a manifestation of actions for sustainable development.....	95
Dorota Michalak: Analiza skutków zmian klimatu i wynikających z nich działań adaptacyjnych podejmowanych przez Unię Europejską / Analysis of the impact of climate changes and resulting the reform adaptation measures taken by the European Union.....	104

Aleksandra Nacewska-Twardowska: Liberalizacja polityki handlowej UE a zmiany w handlu towarami / European Union trade liberalization and changes in goods trade	113
Jacek Pera: Ocena stabilności makroekonomicznej w gospodarkach unijnych w świetle procedury nierównowagi makroekonomicznej. Aspekt ryzyka zjawisk kryzysowych / Evaluation of macroeconomic stability in the economies of the EU in the light of the macroeconomic imbalance procedure. Risk aspect of the crisis phenomenon	123
Dariusz Perło: Inteligentne specjalizacje a rozwój zrównoważony / Smart specializations and sustainable development	136
Grażyna Rzeszotarska: Strategia „Europa 2020” – narzędzie realizacji koncepcji inteligentnego rozwoju w krajach UE / The Europe 2020 strategy – a tool to implement the concept of smart growth in the EU.....	145
Małgorzata Szczepaniak: Polityka fiskalna w czasie kryzysu gospodarczego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej / Fiscal policy during the economic crisis in the countries of Central and Eastern Europe	153
Barbara Wieliczko: Zrównoważenie rolnictwa UE a WPR i strategia „Europa 2020” / Sustainability of agriculture in the EU vs. cap and “Europe 2020” strategy.....	164
Maria Zuba-Ciszewska: Wkład idei spółdzielczości wywodzącej się z socjalizmu zrzeszeniowego w koncepcję CSR / The contribution of the idea of cooperativeness descending from the association socialism into the concept of CSR.....	172

Wstęp

Współczesne otoczenie społeczno-ekonomiczne jest bardzo skomplikowane. Złożoność ta inspiruje ekonomistów do podejmowania wielokierunkowych badań, skupiających się na poszukiwaniu rozwiązań zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym. Jednym z najważniejszych problemów ekonomicznych, które z punktu widzenia rozwoju i wzrostu społeczno-gospodarczego wymagają dogłębnych i szerokich eksploracji, jest zrównoważony rozwój.

W prezentowanym Państwu opracowaniu naukowym zatytułowanym „Rozwój zrównoważony w wymiarze globalnym i europejskim” podjęto próbę opisu i analiz kwestii związanych z szeroko pojętymi zagadnieniami rozwoju zrównoważonego w wymiarze globalnym i europejskim. Tematyka zawartych w publikacji tekstów jest zróżnicowana, odzwierciedla bowiem zarówno wieloaspektowość koncepcji rozwoju zrównoważonego, jak i różnorodność działań podejmowanych przez Unię Europejską i wspólnotę międzynarodową na rzecz wspierania takiego właśnie modelu rozwoju. Autorzy ujętych w niniejszej pracy artykułów naukowych dołożyli wielu starań, aby studium to odnosiło się do empirii i rzeczywistości współczesnej gospodarki. W efekcie tych dążeń powstało opracowanie charakteryzujące się wysokim poziomem merytorycznym oraz dużą aktualnością omawianej problematyki. Pozwala to mieć nadzieję, że zawarte w prezentowanej publikacji przekazy okażą się nie tylko pomocne w głębszym zrozumieniu rozwoju obecnego stanu współczesnej gospodarki, lecz także będą przyczynkiem do dalszych naukowych analiz, tym bardziej że wielogłos w sprawach tak aktualnych, jakie obejmują treści poruszone w artykułach, stanowi przegląd opinii wielu polskich środowisk uniwersyteckich.

Przekazując tę publikację do rąk Czytelników, mamy głębokie przekonanie, że zawarte w niej myśli i idee spotkają się z dużym zainteresowaniem pracowników naukowych, teoretyków, praktyków, studentów studiów ekonomicznych i innych kierunków. Chcielibyśmy także bardzo podziękować wszystkim Autorom za umieszczone w prezentowanym wydawnictwie teksty, ufając, że nasza współpraca będzie kontynuowana.

*Grażyna Wolska
Jan Borowiec
Bernadeta Baran*

Maria Kola-Bezka

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

e-mail: mkola@econ.umk.pl

ZMIANY POZYCJI KONKURENCYJNEJ REGIONÓW NUTS 3 W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ W LATACH 2000–2012

CHANGES IN THE COMPETITIVE POSITION OF NUTS 3 REGIONS IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE IN 2000–2012

DOI: 10.15611/pn.2016.416.09

JEL Classification: R11

Streszczenie: Celem artykułu jest identyfikacja kierunków i skali zmian pozycji konkurencyjnej regionów NUTS 3 w Europie Środkowo-Wschodniej (EŚW), jakie zaszły między 2000 r. i 2012 r. Wykorzystano do tego metodę analizy danych statystycznych (głównie PKB *per capita*, pomocniczo produktywności i zatrudnienia). Przeprowadzone analizy wskazują, że między 2000 r. i 2012 r. regiony NUTS 3 w EŚW, pomimo pewnych perturbacji spowodowanych światowym kryzysem gospodarczym, wyraźnie poprawiły swoją pozycję konkurencyjną zarówno w ujęciu absolutnym, jak i względnym. Było to rezultatem przede wszystkim poprawy ich produktywności, nie zaś zatrudnienia. Jednak większość z nich w 2012 r. charakteryzowała się poziomem konkurencyjności niższym od średniego poziomu konkurencyjności w UE. W 2012 r. we wszystkich krajach EŚW międzyregionalne różnice pozycji konkurencyjnej były większe niż w 2000 r., co wynikało z większej dynamiki rozwoju regionów o przeciętnym oraz wysokim poziomie PKB na mieszkańca i znacznie mniejszej regionów najsłabiej rozwiniętych.

Słowa kluczowe: pozycja konkurencyjna, regiony NUTS 3, Europa Środkowo-Wschodnia.

Summary: The article aims to identify directions and scale of changes in competitive position of NUTS 3 regions in Central and Eastern Europe (CEE) which took place between 2000 and 2012. This was examined on the basis of the analysis of statistical data (mainly GDP *per capita*, incidentally productivity and employment). The results show that despite some perturbations caused by the world economic crisis, the regions between 2000 and 2012 clearly improved their competitive position both in absolute and relative terms. It resulted mainly from improvement of their productivity, not employment. Nevertheless, in 2012 most of them were characterized by a lower level of competitive position than the average level in the EU. In 2012 in all CEE countries interregional differences in competitive position were greater than in 2000. It was connected with faster development of highly and average developed regions and slower development of low developed ones.

Keywords: competitive position, NUTS 3 regions, Central and Eastern Europe.

1. Wstęp

W ujęciu ekonomicznym konkurencyjność regionu rozumiana jest zazwyczaj jako umiejętność tworzenia warunków umożliwiających przedsiębiorstwom zlokalizowanym w regionie skuteczne konkutowanie na wybranych przez nie rynkach i zwiększanie ich wartości przy jednoczesnej poprawie standardu życia mieszkańców regionu [Begg 1999; Huggins 2003; Storper 1997]. Jest ona także definiowana jako suma siły konkurencyjnej wszystkich podmiotów działających w regionie, zarówno w sferze realnej (przedsiębiorstwa, gospodarstwa domowe), regulacyjnej (np. władze samorządowe), jak i instytucjonalnej (np. uniwersytety, jednostki badawczo-naukowe). Nie bez wpływu na nią pozostają uwarunkowania o charakterze makroekonomicznym wynikające z prowadzenia określonej polityki społeczno-gospodarczej w danym kraju oraz przemian w gospodarce światowej [Chądzyński, Nowakowska, Przygodzki 2010; Korenik 2011; Kudłacz 2010].

Warunkiem podjęcia przez region rywalizacji jest dysponowanie odpowiednim potencjałem konkurencyjności, który przez analogię do potencjału konkurencyjności przedsiębiorstw może być zdefiniowany jako ogół zasobów materialnych i niematerialnych niezbędnych do tego, aby region mógł funkcjonować na rynkowej arenie konkurencyjności [Kola 2007, s. 107 i n.]. Zasoby te są elementami unikatowego dla każdego regionu kapitału terytorialnego [Camagni, Capello 2013], na którym powinna być osadzona strategia dynamizowania procesów rozwojowych regionu i poprawy jego konkurencyjności. Regiony nie są przy tym wolne w wyborze ścieżki rozwoju. Jakość kapitału terytorialnego, od którego zależy przyszły potencjał gospodarki regionalnej, jest w pewnej mierze zdeterminowana uwarunkowaniami historycznymi. Mogą one mieć zasadniczy wpływ np. na niekorzystną strukturę gospodarki regionalnej czy strukturę demograficzną regionu, stanowiąc poważne utrudnienie dla uzyskania przez niego silnej pozycji konkurencyjnej. Sukces regionu w postaci zasadniczej poprawy jego konkurencyjności może jednak wynikać z niedających się przewidzieć wcześniej okoliczności [Boschma 2004, s. 1010].

Tworzenie konkurencyjności regionu jest więc procesem, w którego badaniu istotna jest zarówno analiza czynników umożliwiających podjęcie skutecznej rywalizacji (czynników konkurencyjności), jak i wyników konkutowania [Klasik (red.) 2005; Markowska 2001].

W opracowaniu skupiono się na analizie końcowego efektu procesu konkutowania regionów NUTS 3 EŚW (Bułgarii, Chorwacji, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Republiki Czeskiej, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier). Jego celem jest identyfikacja kierunków i skali zmian ich pozycji konkurencyjnej, jakie zaszły między 2000 r. i 2012 r., a w szczególności wskazanie: czy i w jaki sposób zmieniła się pozycja konkurencyjna tych regionów w ujęciu absolutnym oraz w stosunku do przeciętnego poziomu konkurencyjności regionów UE, które regiony są liderami konkurencyjności, jak na konkurencyjność regionów wpłynął kryzys finansowo-ekonomiczny, a także jakie zmiany zaszły w tym zakresie w poszczególnych kra-

jach EŚW. Wykorzystano do tego metodę analizy danych statystycznych, tj. przede wszystkim PKB *per capita*, pomocniczo zaś produktywności i zatrudnienia. PKB regionu zestawiony z liczbą jego mieszkańców służy nie tylko do pomiaru pozycji konkurencyjnej. Jest także powszechnie akceptowanym miernikiem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz wskaźnikiem służącym do pomiaru poziomu życia w regionie. Zastosowanie tego parametru do analizy konkurencyjności regionów znajduje uzasadnienie w literaturze. W teoretycznych modelach konkurencyjności regionalnej rezultatem skutecznego konkurowania, czyli tzw. konkurencyjnością wynikową, jest poprawa jakości życia w regionie będąca pochodną wzrostu gospodarczego (mierzonego PKB *per capita*) wynikającego ze wzrostu wydajności pracy i zwiększania zatrudnienia [Gardiner, Martin, Tyler 2004, s. 7; Martin 2003, s. 2-35 – 2-38]. Co więcej, modele konkurencyjności regionalnej nawiązują często do modeli wzrostu endogenicznego, przez co czynniki konkurencyjności (np. inwestycje w kapitał ludzki czy wiedzę) są jednocześnie głównymi determinantami wzrostu gospodarczego, a rezultat konkurowania, tj. pozycja konkurencyjna regionu, definiowana za pomocą regionalnego PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca regionu, determinuje jego przyszłe możliwości rozwoju [Huggins, Izushi, Thompson 2013; 2014].

2. Zmiany pozycji konkurencyjnej regionów EŚW

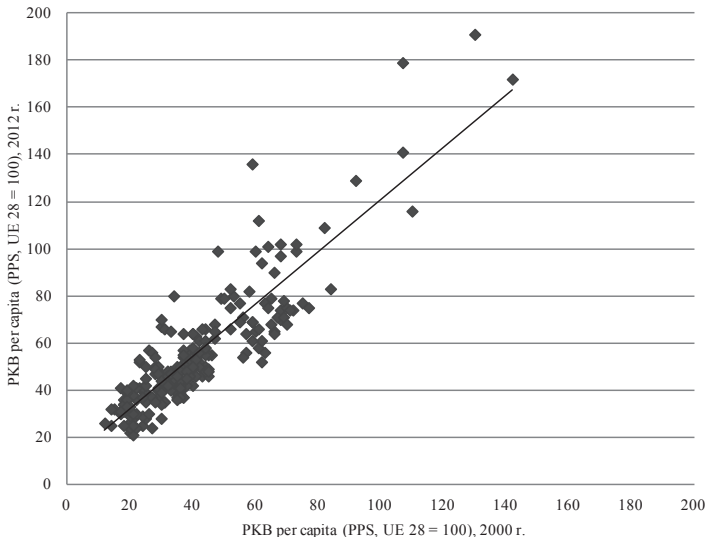
Ogólny pogląd na kierunek zmian pozycji konkurencyjnej regionów NUTS 3 EŚW daje rys. 1, na którym zobrazowano poziom rozwoju poszczególnych regionów w 2000 r. i 2012 r. mierzony za pomocą wskaźnika PKB *per capita*.

Zauważalną tendencją jest wzrost poziomu analizowanego wskaźnika między 2000 r. i 2012 r., co stanowi przesłankę do twierdzenia, że w tym okresie pozycja konkurencyjna regionów NUTS 3 EŚW w porównaniu ze średnim poziomem konkurencyjności obliczonym dla wszystkich regionów UE uległa poprawie.

W 2012 r. ponad 90% regionów NUTS 3 EŚW charakteryzowało się poziomem PKB *per capita* (PPS) wyrażonym w procencie średniej UE wyższym niż w 2000 r. Przeciętny poziom PKB na osobę w UE przekroczyło jednak tylko 12 regionów EŚW. W przypadku zdecydowanej większości pozostałych parametr ten był mniejszy niż 75% tej średniej.

Analizując poziom regionalnego PKB *per capita* w relacji do poziomu wskaźnika zatrudnienia i produktywności, należy zauważyć, że w 2012 r. w EŚW zależność między nimi była dodatnia, co oznacza, że, generalnie rzecz ujmując, regiony o wyższym PKB na mieszkańca charakteryzowały się wyższym wskaźnikiem zatrudnienia oraz większą produktywnością niż regiony o niższym PKB na osobę.

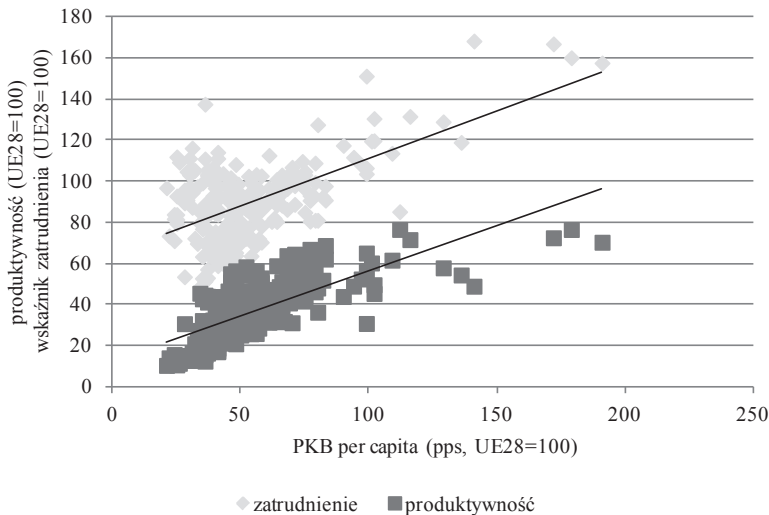
Wskaźnik zatrudnienia w regionach EŚW w relacji do średniego poziomu analogicznego wskaźnika obliczonego dla całej UE był wyraźnie wyższy niż produktywność regionów NUTS 3 EŚW odniesiona do średniej produktywności obliczonej dla całej UE. Poziom zatrudnienia w większości regionów EŚW był jednak wyraźnie niższy od przeciętnego poziomu zatrudnienia w UE (rys. 2).



Uwaga: w przypadku regionów litewskich pierwszym rokiem analizy jest 2004 r.

Rys. 1. PKB *per capita* (PPS) regionów NUTS 3 EŚW w 2000 r. i 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu (<http://ec.europa.eu/eurostat>, 25.05.2015).

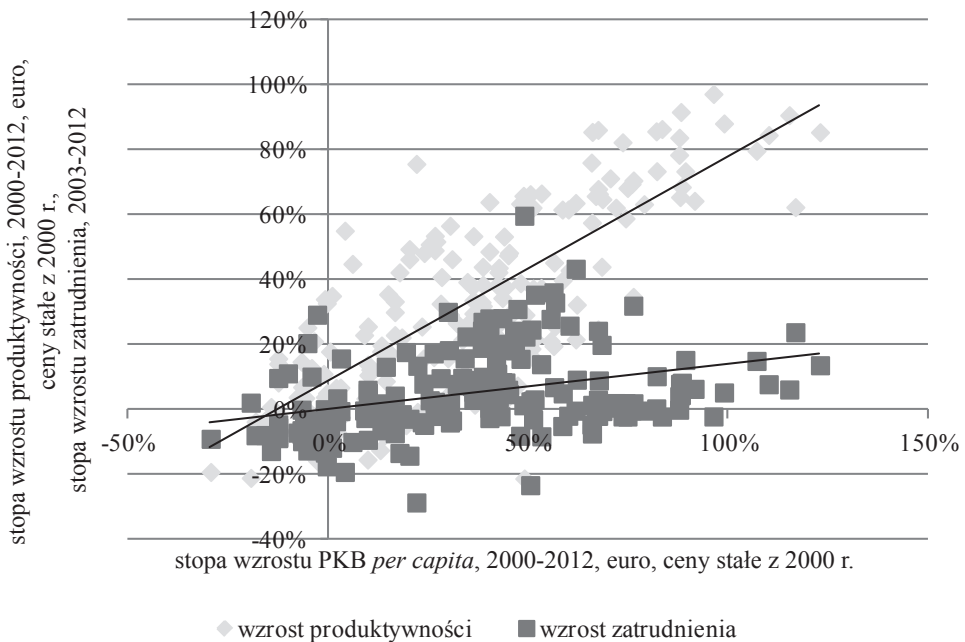


Uwagi: produktywność obliczono jako stosunek regionalnego PKB (w euro) do liczby zatrudnionych w regionie; wskaźnik zatrudnienia obliczono jako liczbę zatrudnionych w regionie do liczby ludności regionu.

Rys. 2. Poziom PKB *per capita*, produktywności i zatrudnienia w regionach NUTS 3 EŚW w 2012 r.

Źródło: jak w rys. 1.

W długim okresie czynnikiem wzrostu i rozwoju gospodarczego regionów EŚW mającym zasadniczy wpływ na poprawę ich pozycji konkurencyjnej wydaje się być jednak głównie wzrost produktywności, związany ze stosowaniem coraz nowocześniejszych metod i sposobów wytwarzania, restrukturyzacją gospodarki i zachodzącymi w niej zmianami strukturalnymi. Regiony o największej dynamice wzrostu PKB *per capita* w latach 2000–2012 charakteryzowały się bowiem największymi stopami wzrostu produktywności. Pod względem dynamiki zatrudnienia odstawały natomiast in minus od regionów słabiej rozwiniętych (rys. 3).



Uwagi: produktywność obliczono jako stosunek regionalnego PKB (w euro) do liczby zatrudnionych w regionie; wskaźnik zatrudnienia obliczono jako liczbę zatrudnionych w regionie do liczby ludności regionu. Ze względu na niekompletne dane statystyczne dla badanego okresu nie uwzględniono regionów chorwackich, litewskich i węgierskich.

Rys. 3. Dynamika wzrostu PKB *per capita*, produktywności i zatrudnienia w regionach NUTS 3 EŚW w latach 2000–2012

Źródło: jak w rys. 1.

Wzrost zatrudnienia, który także był obserwowany w analizowanym okresie, wydaje się mieć natomiast mniejsze znaczenie. Jest to typowe dla regionów o relatywnie niskim poziomie rozwoju, do których nadal należy większość regionów NUTS 3 EŚW. Dla tego typu jednostek wzrost produktywności przy jednoczesnej poprawie wskaźnika zatrudnienia jest szczególnym wyzwaniem ze względu na to, że w krótkim okresie poprawa obu tych parametrów nie musi następować jednocześnie.

nie [Łaźniewska, Chmielewski, Nowak 2012]. Co więcej, wzrost produktywności następujący dzięki zmianom struktury gospodarki regionalnej odbywa się często kosztem miejsc pracy.

3. Wpływ kryzysu na pozycję konkurencyjną regionów EŚW

W 2012 r. w zdecydowanej większości regionów NUTS 3 EŚW odnotowano wzrost realnego PKB *per capita* w porównaniu z 2000 r., co może świadczyć o rzeczywistej poprawie ich pozycji konkurencyjnej oraz poziomu życia ich mieszkańców. W tym okresie najbardziej imponującym wzrostem realnego PKB *per capita*, przekraczającym 100%, charakteryzowały się cztery regiony słowackie: Bratislavský kraj (123%), Trnavský kraj (115%), Zilinský kraj (110%), Nitriansky kraj (107%), oraz bułgarski region stołeczny Sofia (117%; zob. rys. 3, tab. 1).

Tabela 1. Liczebność klas regionów NUTS 3 w krajach EŚW według skali zmian realnego PKB *per capita* w okresie 2000–2012 (PKB *per capita* w cenach stałych z 2000 r., euro)

Wyszczególnienie	Liczba regionów NUTS 3	Liczba regionów NUTS 3, w których PKB <i>per capita</i> w 2012 r. był mniejszy niż w 2000 r. o:				Liczba regionów NUTS 3, w których PKB <i>per capita</i> w 2012 r. był większy niż w 2000 r. o:			
		0–10%	11–20%	21–30%	więcej niż 30%	0–10%	11–20%	21–30%	więcej niż 30%
Bułgaria	28	1	0	0	0	2	4	3	18
Rep. Czeska	14	0	0	0	0	0	0	0	14
Estonia	5	0	0	0	0	0	0	0	5
Chorwacja	21	0	0	0	0	2	3	6	10
Litwa	10	0	0	0	0	1	0	2	7
Łotwa	6	0	0	0	0	0	0	0	6
Węgry	20	7	5	0	0	5	2	0	1
Polska	66	0	0	0	0	0	2	9	55
Rumunia	42	12	8	1	0	10	8	3	0
Słowenia	12	7	2	0	0	3	0	0	0
Słowacja	8	0	0	0	0	0	0	0	8
Ogółem	232	27	15	1	0	23	19	23	124

Uwaga: w przypadku regionów litewskich analizowano zmiany, jakie zaszły w poziomie realnego PKB *per capita* między 2004 r. i 2012 r.

Źródło: jak w rys. 1.

Skala pozytywnych zmian byłaby zapewne większa, gdyby nie to, że procesy rozwojowe w EŚW zostały zaburzone przez zjawiska kryzysowe w gospodarce światowej, których nasilenie obserwowano od 2008 r. Znalazły one odzwierciedlenie w pogorszeniu się sytuacji społeczno-gospodarczej wszystkich krajów EŚW, z których część doświadczyła spowolnienia dynamiki wzrostu realnego PKB, a część jego spadku.

Kryzys dotknął wszystkie regiony NUTS 3, chociaż nie w takim samym stopniu. Większość z nich w 2012 r. charakteryzowała się realnym PKB *per capita* mniejszym niż w 2008 r. Jedynie 27 z 232 regionów odnotowało w 2012 r. wzrost poziomu tego wskaźnika w porównaniu z 2008 r., przy czym w przypadku 20 z nich wzrost ten nie przekroczył 10% (tab. 2).

Tabela 2. Liczebność klas regionów NUTS 3 w krajach EŚW według skali zmian realnego PKB *per capita* w okresie 2008–2012 (PKB *per capita* w cenach stałych z 2000 r., euro)

Wyszczególnienie	Liczba regionów NUTS 3	Liczba regionów NUTS 3, w których PKB <i>per capita</i> w 2012 r. był mniejszy niż w 2008 r. o:				Liczba regionów NUTS 3, w których PKB <i>per capita</i> w 2012 r. był większy niż w 2008 r. o:			
		0–10%	11–20%	21–30%	więcej niż 30%	0–10%	11–20%	21–30%	więcej niż 30%
Bułgaria	28	11	1	0	1	8	5	1	1
Rep. Czeska	14	12	2	0	0	0	0	0	0
Estonia	5	3	1	0	0	1	0	0	0
Chorwacja	21	1	12	8	0	0	0	0	0
Litwa	10	5	0	1	0	4	0	0	0
Łotwa	6	3	3	0	0	0	0	0	0
Węgry	20	0	5	15	0	0	0	0	0
Polska	66	27	35	0	0	4	0	0	0
Rumunia	42	3	14	21	4	0	0	0	0
Słowenia	12	1	11	0	0	0	0	0	0
Słowacja	8	5	0	0	0	3	0	0	0
Ogółem	232	71	84	45	5	20	5	1	1

Źródło: jak w rys. 1.

Sytuacja w poprzednich latach, tj. od 2000 r. do 2008 r., była diametralnie różna. W 2008 r. tylko dwa regiony charakteryzowały się mniejszym realnym PKB *per capita* niż w 2000 r. (rumuński region Covasna i słoweński Zasavska). W przypadku 168 regionów odnotowano wzrost poziomu tego wskaźnika o ponad 30%. Były to wszystkie regiony czeskie, estońskie, litewskie, łotewskie, polskie i słowackie.

4. Zróżnicowanie pozycji konkurencyjnej regionów w poszczególnych krajach EŚW

W EŚW, podobnie jak na całym świecie, liderami konkurencyjności są regiony stołeczne i wysoko uprzemysłowione. Ich pozycja konkurencyjna mierzona za pomocą PKB *per capita* (PPS) zarówno w relacji do średniej UE, jak i w ujęciu absolutnym w okresie od 2000 r. do 2012 r. wyraźnie się poprawiła. Regiony te w latach 2000–2012 charakteryzowały się jednocześnie umiarkowaną dynamiką wzrostu realnego PKB. Do wyjątków zaliczają się słowacki Bratislavský kraj oraz bułgarska stolica Sofia, których dynamika wzrostu realnego PKB na mieszkańca przekroczyła

100%, a także wyróżniające się in minus: węgierski Budapeszt i rumuński Bucuresti o zaledwie kilkunastoprocentowej dynamice wzrostu i słoweński region Osrednjeslovenska, w którym wyniosła ona jedynie 2% (tab. 3).

Tabela 3. Ranking 15 najwyżej rozwiniętych regionów NUTS 3 w ESW wg PKB *per capita* (PPS) w 2000 r. i 2012 r.

Lp.	2000			2012			
	region	PKB <i>per capita</i> (PPS)	PKB <i>per capita</i> (PPS) w % średniej UE (UE 28 = 100)	region	PKB <i>per capita</i> (PPS)	PKB <i>per capita</i> (PPS) w % średniej UE (UE 28 = 100)	stopa wzrostu PKB <i>per capita</i> w latach 2000-2012 (%), ceny stałe z 2000 r. w euro
1	Hlavní mesto Praha (CZ)	27 800	142	Miasto Warszawa (PL)	50 600	191	52
2	Miasto Warszawa (PL)	25 500	130	Bratislavský kraj (SK)	47 300	179	123
3	Osrednjeslovenska (SI)	21 500	110	Hlavní mesto Praha (CZ)	45 500	172	88
4	Budapest (HU)	21 000	107	Budapest (HU)	37 400	141	15
5	Bratislavský kraj (SK)	21 000	107	Bucuresti (RO)	36 000	136	19
6	Miasto Poznań (PL)	18 100	92	Miasto Poznań (PL)	34 100	129	44
7	Obalno-kraska (SI)	16 600	84	Osrednjeslovenska (SI)	30 700	116	2
8	Grad Zagreb (HR)	16 100	82	Legnicko-Głogowski (PL)	29 600	112	89
9	Goriska (SI)	15 000	77	Grad Zagreb (HR)	28 800	109	47
10	Jugovzhodna Slovenija (SI)	14 700	75	Miasto Wrocław (PL)	27 000	102	56
11	Miasto Kraków (PL)	14 300	73	Miasto Kraków (PL)	26 900	102	45
12	Stredoecský kraj (CZ)	14 200	72	Põhja-Eesti (EE)	26 800	101	74
13	Savinjska (SI)	13 800	71	Riga (LV)	26 200	99	66
14	Gorenjska (SI)	13 800	70	Vilniaus apskritis (LT)	26 200	99	39
15	Gyor-Moson-Sopron (HU)	13 700	70	Sofia (stolitsa) (BG)	26 100	99	117

Uwagi: ze względu na brak danych w rankingu za 2000 r. nie uwzględniono regionów litewskich. Dynamikę wzrostu realnego PKB *per capita* dla tych regionów obliczono za okres 2004–2012.

Źródło: jak w rys. 1.

Zarówno w 2000 r., jak i w 2012 r. ostatnie miejsca w rankingu według poziomu PKB *per capita* zajmowały regiony bułgarskie i rumuńskie. Na ostatniej pozycji

w 2000 r. uplasował się rumuński region Vaslui, którego PKB *per capita* w 2000 r. był równy 2300 PPS (12% średniego PKB UE 28). W 2012 r. ostatnie miejsce w zestawieniu należało do bułgarskiego regionu Silistra, charakteryzującego się PKB na osobę równym 5700 PPS (21%). Różnica w poziomie analizowanego wskaźnika najslabiej i najwyżej rozwiniętego regionu wzrosła więc o 19 400 PPS (z 25 500 PPS w 2000 r. do 44 900 PPS w 2012 r.). Wynika z tego, że najsilniejsze regiony EŚW znacznie umocniły w tym okresie swoją pozycję konkurencyjną.

W EŚW najszybciej rozwijają się regiony charakteryzujące się wyraźnie niższą pozycją konkurencyjną w porównaniu z liderami. Do wyjątków należą: Bratislavský kraj, Hlavní mesto Praha i region Legnicko-Głogowski, w których PKB *per capita* (PPS) w 2012 r. przekraczał przeciętny poziom PKB na mieszkańca w UE, a także Sofia (stolitsa), której PKB *per capita* niemal się z tym poziomem zrównał (tab. 4).

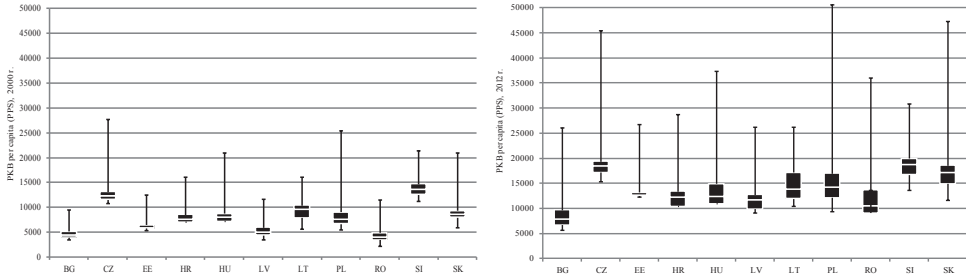
Tabela 4. Ranking 15 regionów NUTS 3 EŚW charakteryzujących się największym realnym wzrostem PKB w latach 2000–2012

Lp.	Region	Wzrost PKB <i>per capita</i> w latach 2000–2012 (%), ceny stałe z 2000 r.	PKB <i>per capita</i> (euro) w % średniej UE (UE 28 = 100)		PKB <i>per capita</i> (PPS) w % średniej UE (UE 28 = 100)	
			2000	2012	2000	2012
1	Bratislavský kraj (SK)	123	46	122	107	179
2	Sofia (stolitsa) (BG)	117	15	46	48	99
3	Trnavský kraj (SK)	115	22	56	52	83
4	Zilinský kraj (SK)	110	17	44	40	64
5	Nitriansky kraj (SK)	107	18	45	43	66
6	Moravskoslezský kraj (CZ)	99	26	50	56	71
7	Presovský kraj (SK)	96	13	30	30	44
8	Latgale (LV)	92	9	24	18	34
9	Legnicko-Głogowski (PL)	89	32	64	61	112
10	Hlavní mesto Praha (CZ)	88	65	121	142	172
11	Kirde-Eesti (EE)	88	14	33	28	47
12	Trenciansky kraj (SK)	88	20	45	47	65
13	Jihomoravský kraj (CZ)	88	30	55	65	79
14	Lõuna-Eesti (EE)	88	15	35	29	50
15	Zlínský kraj (CZ)	83	27	49	59	69

Uwaga: nie uwzględniono regionów litewskich ze względu na brak danych za 2000 r.

Źródło: jak w rys. 1.

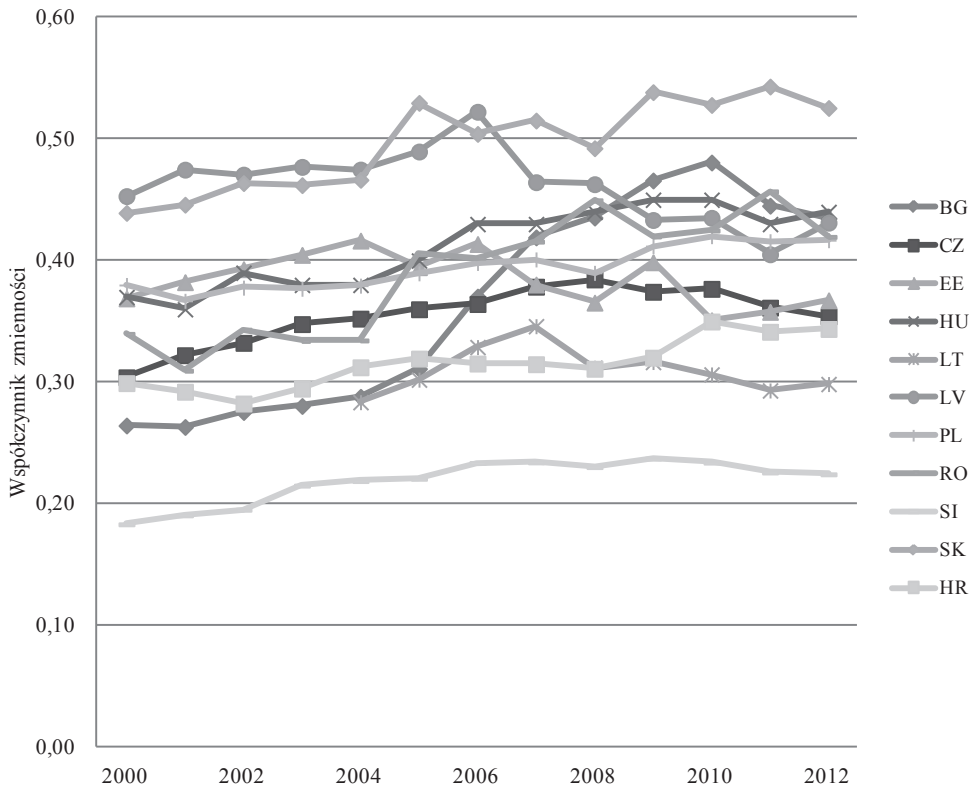
Wzrastające różnice w poziomie konkurencyjności regionów są widoczne także w poszczególnych krajach EŚW. W każdym z nich stosunek PKB *per capita* najwyższej i najslabiej rozwiniętego regionu NUTS 3 w 2012 r. był większy niż w 2000 r. Co więcej, w każdym z nich zwiększyło się międzyregionalne zróżnicowanie poziomu PKB na osobę (rys. 4).



Uwaga: ze względu na brak danych dla regionów litewskich na wykresie obrazującym rozkład PKB *per capita* w 2000 r. uwzględniono dane za 2004 r.

Rys. 4. Charakterystyka rozkładu PKB *per capita* (PPS) regionów NUTS 3 w krajach EŚW w 2000 r. i 2012 r.

Źródło: jak w rys. 1.



Rys. 5. Międzyregionalne zróżnicowanie poziomu PKB *per capita* (PPS) w regionach NUTS 3 w krajach EŚW w latach 2000–2012

Źródło: jak w rys. 1.

Największym zróżnicowaniem w zakresie pozycji konkurencyjnej regionów NUTS 3 w analizowanym okresie charakteryzowała się Słowacja, w przypadku której współczynnik zmienności PKB *per capita* (PPS) był równy 0,44 w 2000 r. i 0,53 w 2012 r., a najmniejszym Słowenia (odpowiednio 0,18 i 0,22). Wzrost dysproporcji w poziomie konkurencyjności regionów był natomiast najbardziej widoczny w Bułgarii, gdzie współczynnik ten w 2000 r. wynosił 0,26, w 2012 r. zaś 0,43 (rys. 5).

5. Zakończenie

Rozpoznanie kierunków i skali zmian pozycji konkurencyjnej regionów NUTS 3 wydaje się użyteczne dla zarządzających jednostkami przestrzenno-ekonomicznymi wyższego szczebla, tj. regionami NUTS 2, krajami i całą UE. Pozycja konkurencyjna regionów NUTS 3, a w szczególności różnice w zakresie pozycji konkurencyjnej występujące między tymi regionami, determinują bowiem nie tylko ich możliwości rozwojowe, ale także możliwości rozwojowe regionów wyższego szczebla, w skład których wchodzi.

Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują, że regiony NUTS 3 w EŚW między 2000 r. i 2012 r. wyraźnie poprawiły swoją pozycję konkurencyjną w stosunku do przeciętnego poziomu konkurencyjności regionów tego szczebla w UE. Było to w dużej mierze wynikiem poprawy ich produktywności. Jednak przeciętny poziom konkurencyjności w 2012 r. przekroczyło jedynie 12 z 232 regionów NUTS 3 EŚW, a 198 nadal sklasyfikowanych było w grupie regionów najmniej rozwiniętych, charakteryzujących się najsłabszą pozycją konkurencyjną w UE.

Wzrostowa tendencja w zakresie zmian pozycji konkurencyjnej regionów NUTS 3 w EŚW obserwowana w okresie od 2000 r. do 2012 r. została zaburzona przez zjawiska kryzysowe, których nasilenie obserwowano od 2008 r. Znalazły one odzwierciedlenie w pogorszeniu się sytuacji społeczno-gospodarczej wszystkich regionów EŚW, chociaż nie w takim samym stopniu. O ile w 2008 r. niemal wszystkie regiony charakteryzowały się większym realnym PKB na mieszkańca niż w 2000 r., o tyle w 2012 r. jedynie 27 z 232 regionów odnotowało wzrost poziomu tego wskaźnika w porównaniu z 2008 r.

Między 2000 r. i 2012 r. w każdym kraju EŚW zwiększyła się różnica pomiędzy PKB na mieszkańca regionu najwyżej i najsłabiej rozwiniętego. Wzrosło także zróżnicowanie w zakresie poziomu tego wskaźnika między pozostałymi regionami.

Pogłębiające się wewnątrz krajowe dysproporcje w zakresie pozycji konkurencyjnej regionów NUTS 3 stanowią wyzwanie zarówno dla krajowej polityki rozwoju regionalnego, jak i polityki spójności UE. Pozycja konkurencyjna regionu determinuje jego możliwości rozwojowe w przyszłości. W związku z tym wzrastające różnice w poziomie konkurencyjności regionów mogą oznaczać dalsze pogłębianie się międzyregionalnych dysproporcji rozwojowych w krajach UE. To z kolei może oznaczać dla UE trudności w dążeniu do zwiększania stopnia jej spójności gospo-

darczej, społecznej i terytorialnej, a także stanowić poważną przeszkodę dla działań mających na celu poprawę jej pozycji konkurencyjnej na świecie.

Literatura

- Begg I., 1999, *Cities and competitiveness*, Urban Studies, vol. 36(5-6), s. 795–809.
- Boschma R.A., 2004, *Competitiveness of regions from an evolutionary perspective*, Regional Studies, vol. 38(9), s. 1001–1014.
- Camagni R., Capello R., 2013, *Regional competitiveness and territorial capital: A conceptual approach and empirical evidence from the European Union*, Regional Studies, vol. 47, no. 9, s. 1383–1402.
- Chądzyński J., Nowakowska A., Przygodzki Z., 2010, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, CeDeWu, Warszawa.
- Gardiner B., Martin R., Tyler P., 2004, *Competitiveness, productivity and economic growth across the European Regions*, Regional Studies, vol. 38, no. 9, s. 1045–1067.
- Huggins R., 2003, *Creating a UK competitiveness index: Regional and local benchmarking*, Regional Studies, vol. 37, no. 1, s. 89–96.
- Huggins R., Izushi H., Thompson P., 2013, *Regional competitiveness: theories and methodologies for empirical analysis*, The Business and Economics Research Journal, vol. 6, iss. 2, s. 155–172.
- Huggins R., Izushi H., Thompson P., 2014, *Regional competitiveness, economic growth and stages of development*, Zbornik radova ekonomskog fakulteta u Rijeci, vol. 32, no. 2, s. 255–283.
- Klasik A. (red.), 2005, *Przedsiębiorczy i konkurencyjny region w teorii i polityce rozwoju regionalnego*, Biuletyn KPZK PAN, z. 218.
- Kola M., 2007, *Fundusze pomocowe Unii Europejskiej jako czynnik poprawy konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Dom Organizatora, Toruń.
- Korenik S., 2011, *Region ekonomiczny w nowych realiach społeczno-gospodarczych*, CeDeWu, Warszawa.
- Kudłacz T., 2010, *Rozwój regionalny w Polsce w świetle wyzwań XXI w.*, Studia KPZK, t. CXXXI, Warszawa.
- Łaźniewska E., Chmielewski R., Nowak P., 2012, *Definicje, modele i studia nad regionalną konkurencyjnością*, [w:] Łaźniewska E., Gorynia M. (red.), *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje – strategie – przykłady*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 24–62.
- Markowska M., 2001, *Konkurencyjność regionów w ocenie regionalistów*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, t. 17, s. 9–18.
- Martin R.L., 2003, *A Study on the Factors of Regional Competitiveness*, A draft final report for the European Commission Directorate-General Regional Policy, Cambridge Econometrics, ECO-RYS-NEI, University of Cambridge.
- Storper M., 1997, *The regional world: Territorial development in a global economy*, The Guilford Press, New York.